

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreuiatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus III. De Rescriptis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63440)

TITULUS III.

De Rescriptis.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid, & quotuplex sit Rescriptum.*
3. *Quibus modis vitietur.*
4. 5. *Dolo obtentum semper est nullum totaliter.*
6. *Sine dolo, sub-vel obreptitiè tamen, impetratum Rescriptum Gratia irritum, Justitiæ autem irritabile est, si suppressa veritas vel expressa falsitas habet rationem causæ finalis*
7. *Quanam in petitione Rescripti exprimi debeant.*
8. *Quomodo interpretanda sint Rescripta.*
9. *A quibus & quomodo danda executioni.*
10. *An expirent cum concedente.*

I **R**escriptum, quasi *responsum scriptum*, dicitur à rescribendo, ac in genere sumptum comprehendit omnia responsa scriptò data, etiam à privatis: *specificè* autem & in sensu Juris denotat responsa à Summo Principe, videlicet à Papa, vel ab Imperatore, in scripto expedita: si hæc latè accipiantur, comprehendunt omnia *secundùm, præter, & contra Jus Commune* emanata. Si *strictè*, solùm illa, quæ *secundùm Jus* dantur, illud vel explicando, si dubium sit, vel observari mandando, si clarum. In sensu lato & *stricto*

stricto consideratum sic describi potest: *est responsum Principis (supremi) scripto datum ad instantiam vel supplicantis vel consulentis.* Communis ex *l. fin. C. de diversis rescr.* Si in rescripto reperitur clausula, *motu proprio*, indè non sequitur, quòd instantia, vel supplicatio vel consultatio, non præcesserit, sed solum indicatur, quòd Princeps magis motu proprio & sua clementiâ, quàm precibus & alicujus instantiâ, inductus sit ad dandum rescriptum. Habet tamen illa clausula hunc effectum, quòd vitium *subreptionis* opponi rescripto non possit. Ex verbis, *vel supplicantis vel consulentis*, colligitur

Divisio in Rescriptum Gratiae & Justitiæ, *Rescriptum Gratiae* est, quo conceditur alicui favor, gratia, Indulgentiæ, Beneficium, privilegium, exemptio ad ejus supplicationem. *Rescriptum Justitiæ* seu *ad lites*, ut etiam vocatur, est, quo vel ad consultationem alicujus explicatur Jus dubium, vel ad petitionem delegatur Judex ad decisionem alicujus litis, aut aliàs jubetur administrari Justitia. Inter alias differentias inter utrumque est etiam hæc, quòd Rescriptum *gratiæ* valorem ac vim suam obtineat à die *data*, quamprimum nempe expeditum est v. g. in Dataria Romana. *c. 7. & 9. h. t.* econtra Rescriptum *Justitiæ* vim & valorem suum non statim à die; quo expeditum est, sed primùm à die vel tempore *præsentatæ* vim & valorem suum consequitur, h. e. quo litteræ sunt actu præsentatæ Judici delegato. *c. 12. & 59. de appellat.* Expeditionem juxta stylum Romanum præcedit subscriptio supplicationis pro gratia, dum Pontifex sub-

scribit supplicationi unicum verbum *fiat*, & supplicationi pro decernenda Iustitia verbum *placet*, additâ initiali litterâ sui nominis. Necessaria nihilominus tamen adhuc est expeditio litterarum Apostolicarum, sine quibus gratia nondum dicitur *collata*, sed *conferenda*. Dein Rescripta Gratiæ solent bullari cum filo serico rubro & croceo, atque dirigi ad Ordinarios locorum: Rescripta verò Iustitiæ expediri cum filo cannabis, in quo pendet plumbum, & mitti ad ipsos Iudices delegatos.

- 3 Dico I. Rescriptum vitatur I. per hoc, quòd non sit debite formatum juxta stylum Curiae, v. g. si in Rescripto Pontificis non exprimatur ejus nomen; si non annus Incarnationis & Pontificatus, si dies expeditionis non per integras voces, sed per cifras & notas numerorum: si rescribens debito nomine non compellet illos, ad quos mittit; nam Papa rescribens Episcopos confirmatos vocat *venerabiles fratres*, Imperatorem, Principes, cæterosque fideles omnes appellat *dilectos filios* &c. si contineat solæcismum non excusabilem contra latinitatem: si contineat rasuram, cancellationem, vel deletionem litterarum in loco substantiali, id est, in conclusione, seu in parte dispositiva, nisi facta sit in ipsa Cancellaria; quod præsumitur, si Rescriptum adhuc clausum, in quo reperitur rasura, fuerit Ordinario exhibitum. Communis. Vitatur 2. Si careat clausula, *si preces veritate nitantur*, vel æquivalente, quæ in Rescriptis Cæsareis exprimi debet. *l. fin. C. de div. rescr.* in Pontificiis autem, ubi non exprimitur, subintelligitur, *c. 2. b. t.* Si careat clausula, *salvo iure*

jure tertii, aut simili. si Rescriptum cedat in præjudicium tertii; quia Princeps non solet derogare juri alieno, nisi id exprimat. Si careat clausula derogatoria, *non obstantibus quibuscunque privilegiis &c.* casu quo rescriptum derogat alienis privilegiis. De clausulis derogatoriis nota, eas, non sufficere ad derogandum prioribus dispositionibus, clausula *prægnante* seu *derogatoriâ derogatarum* instructis, vi cujus derogatum est derogatoriis subsequentibus, nisi nimirum expressa fiat mentio derogatoria clausulæ prægnantis seu derogatoriæ derogatarum, *c. 28. h. t.* Begundellius *V. clausula Apostolica*, ubi tamen addit, juxta aliquos non opus esse hac expressione de stylo Curia. Vitiatur 3. Si adversetur Juri Communi, aut consuetudini legitimè præscriptæ, vel recepto stylo Curia; nisi id exprimat. *c. 15. de offic. deleg. c. 6. de confirm. util. l. fin. cit Nov. 134. c. 6.* Item si impetretur post transactionem jam initam à Partibus: si contra sententiam & post appellationem desertam: si lite pendente, & quidem in præjudicium litis; si nempe horum non fiat expressa mentio in Rescripto. *l. 16. C. de transact. l. fin. C. sententiam rescindi non posse. c. 1. & fin. ut lite pend.* Vitiatur 4. per subreptionem & obreptionem *subreptio* dicitur, quando suppressitur vel reticetur verum à supplicante, quod debeat exprimi: *obreptio*, quando exprimitur & narratur falsum aliquid.

Dico 2. Rescriptum tam justitiæ quàm gratiæ, per dolum sub-vel obreptitiè obtentum, est ipso Jure nullum, & vitiatur totaliter, etiamsi suppressio veri, vel expressio falsi, non fuerit causa finalis,

modò tamen pertineat ad substantiam rei petita. Desumitur ex c. 15. h. t. ibi: *mendax precator penitus careat impetratis; quia fraus & dolus ei patrocinari non debent.* Consonat. c. 20. eod. qui *per fraudem vel malitiam falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in sua perversitatis poenam nullum ex illis litteris commodum consequantur.* Dixi 1. *tam justitiæ quàm gratiæ;* quamvis enim cit. cc. determinatè loquantur de Rescriptis justitiæ, ex communi tamen DD. calculo extenduntur etiam ad Rescripta gratiæ ex ratione à fortiori, quia Rescripta gratiæ sunt magis odiosa in Jure, utpote contraria plerumque, vel saltem non conformia Juri Communi, illudque relaxant. Dixi 2. *per dolum;* quid tenendum, si ob-vel subreptio contingat innocenter, vel ex errore inculpabili, dicitur postea. Dixi 3. *ipso Jure nullum:* de Rescripto gratiæ nemo dubitat: Rescriptum justitiæ verò P. Krimer, Schambogen, & alii putant solum esse irritandum per exceptionem; melius tamen Gonzal. & alii censent, pariter esse irritum propter verba textum citatorum: *careat penitus impetratis: nullum commodum consequantur.* Dixi 4. *Vitiatur totaliter,* ita nimirum, ut nulla ex parte profit impetranti: proin si Rescriptum contineat plures partes, five fiat connexæ inter se, five non, quoad omnes carebit effectu, quia Jura sic videntur indistinctè velle: *penitus careat: nullum commodum consequantur.* Dissentiunt Sanch. & P. Wiestner pro casu, quo partes Rescripti inter se non sunt connexæ, & ab invicem dependentes. Dixi 5. *etiamsi suppressio veri vel expressio falsi non fuerit causa finalis;* quia citati textus,

tus, ubi agunt de dolosa impetratione, non distinguunt inter causam finalem & impulsivam; sicut tamen *cit. c. 20.* diligenter distinguit, ubi agit de impetratione non dolosa. Dissentire iterum videtur P. Wiestner *h.t. n. 42.* cum Covarruv. *Causa finalis* dicitur esse illa, propter quam, tanquam motivum principale, Princeps concedit Rescriptum, & sine qua non concederet; an talis sit, colligi debet vel ex stylo curiæ, vel more Principis, vel judiciò prudentis viri, maximè Judicis. Si unica tantummodo causa fuit à supplicante expressa, censetur esse finalis, cùm Princeps sine omni causa non censeatur dare Rescriptum. Idem est, si una tantum ex pluribus causis allegatis movere Principem prudenter possit, eaque falsa sit. *Causa impulsiva* autem est, qua absente Princeps nihilominus concessisset Rescriptum quoad substantiam saltem in forma communi, quamvis non ita promptè, vel non in ea forma & modo accidentali, quo concessit defacto. Summunt DD. ex *c. 20. cit.* ubi pro causa finali habetur, si Princeps *nullas prorsus litteras dedisset*: ergo non finalis, sed impulsiva tantum erit, si aliquas dedisset litteras illa etiam absente, licet non prorsus eodem modo, vel non tam promptè.

Objic. 1. In *l. 2. C. si contra Jus* habetur, quòd Rescriptum Principis mendaciò impetratum valeat quoad judicem in eo datum: ergo Rescriptum justitiæ non vitiatur totaliter per obreptionem dolosam. *2. Utile per inutile non debet vitiari. c. 37. de R. J. in 6.* ergo nec Rescriptum quoad partem, in qua dolus non intervenit, sed preces veritate nituntur. *3. dispositiones aliæ, v. g. legata non*

vitiantur, si sola causa impulsiva non subsistat. *l. 72. §. 6. ff. de condit. & demonstr.* ergo nec Rescripta per dolum obtenta, si sola causa impulsiva non subsistat; quia, licet falsa sit causa merè impulsiva, manet tamen adhuc voluntas absolute concedendi Rescripta. **4.** Nihil interest, an Rescriptum dicatur esse nullum ipso Jure, an verò irritandum ope exceptionis: ergo malè fuit à nobis adhibita distinctio. **¶.** Ad 1. ibi sermo non est de mendacio doloso, sed per ignorantiam vel errorem commisso, ut interpretatur Panormit. vel sermo est non de Judice per Rescriptum delegato, sed de Judice ordinario, cujus jurisdictioni suberant litigantes, qui non vi Rescripti, sed vi jurisdictionis suæ ordinariæ poterat de causa cognoscere, cum à Superiore non fuerit inhibitus, ut fortè meliùs explicat glossa. Ad 2. regula illa locum non habet, ubi lex, vel voluntas legislatoris totum actum, totum negotium, totam gratiam invalidat, ut *l. c. 15. & c. 20. cirt.* totum Rescriptum penitus carere effectu, & nullum inde commodum obtineri voluerunt. Fateor tamen oppositam sententiam esse verè probabilem, maximè ideo, quia pœnæ non videntur, extendendæ, ubi partes Rescripti non sunt invicem connexæ. Ad 3. *trans. antec. dist. conf.* si falsitas, quæ habet rationem causæ impulsivæ, insperfa est petitioni per ignorantiam vel simplicitatem. *C. conf.* si scienter, per dolum vel malitiam. *N. conf.* nempe in *perverfitatis pœnam*, ut ait textus. Ad 4. Interest enim vero: si enim Rescriptum justitiæ sit ipso Jure nullum, Acta Judicis delegati sunt invalida, licet nihil opponatur: si verò irritari solum posset de
 ope

ope exceptionis, valent, si Pars se non opponat, vel excipiat contra Rescriptum. Si Rescriptum gratiæ ipso Jure foret nullum, impetrans nunquam illo frui: si autem irritandum duntaxat, tandiu frui, quamdiu nihil opponitur, posset. Sed adverte, Rescripta gratiæ, si habeant vitium, plerumque ipso Jure irrita esse, Rescripta justitiæ verò ordinariè solùm ope exceptionis irritanda. Unde

Dico 3. Rescripta gratiæ, per ob- vel subreptionem non fraudulentam vel dolosam obtenta, sunt irrita ipso Jure, si falsitas expressa, vel qualitas aut circumstantia, quæ intrinsecè ad rem pertinet, suppressa vel reticita habeat rationem causæ finalis, sine qua non fuissent concessa. 2. Rescripta verò justitiæ sunt tantùm irritabilia ope exceptionis. Pars prior fundatur in *c. 31. h. t. & c. 23. de prob. in 6.* & in hac ratione, quòd Rescripta gratiæ tribuant impetranti aliquod jus completè statim, & negotium quasi definiant. Posterior in *c. 9. & 23. h. t.* & in ratione contraria; quia Rescripta justitiæ solùm præparant negotium dato Judice, qui merita causæ examinet, & jus per sententiam primùm tribuat ei, cui deberi deprehendet. Dixi 1. *non fraudulentam*, h. e. ex errore, ignorantia, simplicitate factam. Dixi 2. *qua intrinsecè ad rem pertinet*; si enim expressa falsitas non concernat materiam in Rescripto contentam, ut si impetrans se falsò dixerit nobilem, gradu literario conspicuum &c. & hæc qualitas non requiratur tanquam conditio necessaria ad impetrandum, quod petitur; vel si suppressa veritas solùm extrinsecè se habeat ad id, quod petitur.

6

tur,

tur, ut si petens sit reus criminis, quod per se exprimi non debet, illudque reticeat; valet Rescriptum, etiamsi Princeps cognita veritate Rescriptum non concessisset. Dixi 3. *si habeat rationem causa finalis*; si enim esset tantum *causa impulsiva*, nec irritum, nec irritabile propterea foret Rescriptum, licet ea esset falsa, quia non deficit consensus concedentis. Excipiunt tamen multi cum Covaruv. casum, quo causa impulsiva falsa induxit Principem ad dandum Rescriptum *gratia* in alia forma & modo, quam quo dedisset cognita veritate: quam opinionem nonnemo vocat communem. Cæterum in dubio æquali, utrum causa Rescripti concessi fuerit finalis vel impulsiva, præsumendum est posterius, & standum pro valore Rescripti. *arg. c. 25. de V.S. post medium ibi: profectò sic intelligenda sunt verba, ut res, de qua agitur, valere possit potius, quam perire, cum potius præsumendum, ut actus valeat, quam ut pereat.*

7 Quæres, quid petens Rescriptum exprimere debeat in sua supplica? R. 1. si petatur Rescriptum *justitiæ*, vel *ad lites*, debet exprimi Rescriptum anterius, si quod obtentum sit in eadem causa: distantia Rei à loco Judicii ultra diætam, si ille tantum distet: conditio personæ privilegiatæ, si contra talem impetretur Rescriptum: lis pendens, & Judex, si causa jam sit inchoata in Judicio: sententia lata, vel appellatio interposita, si alterutrum jam contigit: transactio, vel laudum, si alterutro modo causa jam sit finita: diffamatio, si petatur inquisitio specialis contra aliquem. R. 2. Si petatur Rescriptum gratiæ in causa Beneficii Ecclesiastici obtinendi, debet exprimi beneficium etiam

etiam tenue, vel jus ad aliquod beneficium, si tale jam habeat petens: qualitas beneficii antè obtenti, & valor: modus, quo vacare cœpit beneficium, quod petitur: jus, si quod alius ad illud habeat: possessio, etiam colorata, imò & detentio non notoriè injusta, qua alius occupavit beneficium idem: Rescriptum antè, si quod vel ipse petens, vel alius jam obtinuit super idem beneficium: patrimonium, quod habet petens, si petat Rescriptum *in forma pauperum*: habilitas, vel potius inhabilitas, propter quam, si non dispensetur, petens est incapax, si petitur & datur Rescriptum *in forma gratiosa*, non *in forma dignum*, ut appellantur: denique nomen Sancti Ecclesiæ, in qua est beneficium, nisi sit Ecclesia Cathedralis; nunc enim sufficit hanc exprimere. DD. passim tum ad *Regulas Cancellariæ* tum ad *h. t.*

Dico 4. Rescripta sunt interpretanda secundum mentem rescribentis per verba in propria 8
significatione accepta, & clausulas adjectas, quæ diligenter observari debent, insinuatam, sicut de legibus dictum *Titulo* præcedente; nam Rescripta sunt leges particulares. In dubio tamen Rescripta gratiæ sunt regulariter strictè interpretanda: vel enim respiciunt beneficium, quod petitur? (cujusmodi Rescripta beneficialia principaliter veniunt nomine Rescriptorum gratiæ) & patet ex *c. 4. de præb. in 6.* cum sint *ambitiosa*, ut ibi dicitur: vel sunt dispensationes, & contra Jus Commune? & sumitur ex *c. 28. de R. J. in 6. § l. 141. ff. eod.* Nisi nempe sit dispensatio motu proprio, vel intuitu utilitatis publicæ concessa, vel clausa in **Corpore Juris.** Sic etiam alia Rescripta gratiæ, quæ

quæ non sunt contra Jus Commune, neque contra jus tertii privati, latæ sunt interpretationis. per *c. 15. de R. J. in 6.* Rescripta justitiæ ita debent accipi, ut concordent Juri Communi, imò, si non exprimant saltem generaliter, quòd intendant derogare Juri Communi, & eidem contraria sint, sunt omnino nulla: si verò mentionem Juris Communis faciant, strictæ sunt interpretationis tanquam odiosa. *c. 15. cit.* Sicut omnia Rescripta *ad lites*, quibus datur Judex delegatus, strictè accipi debent, ita ut non extendantur ad personas & causas in iis non expressas. *c. 40. de offic. deleg.* quia derogant jurisdictioni Judicis ordinarii loci, & fovent potius, quàm tollant lites.

9 Dico 5. Executio Rescriptorum, quæ dantur à Papa ejusve Legatis, & causæ cognitionem requirunt ac jurisdictionem, committi de Jure deberet personis habentibus dignitatem Ecclesiasticam, vel saltem Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, vel Superioribus Regularium. *c. 11. h. t. in 6. Clem. 2. eod.* Verùm Episcopus, cujus tamen litteræ non sunt propriè dictum Rescriptum, sed *Responsa*, vel *littera commissionis*, aut *absolutionis* vocantur, executionem committere potest cuilibet idoneo Clerico. Executoribus autem incumbit diligenter inquirere, an Rescriptum non sit vitiosum, an preces veritate nitantur, item clausulas accuratè observare, & executionem Rescriptorum beneficialium ultra 30. dies non differre &c.

Dico 6. Rescripta justitiæ expirant cum cedente, si nempe Rescribens moriatur *re adhuc integra*, h. e. antequam initium executionis factum sit. Rescripta gratiæ autem durant, etiam si,

etiamsi Rescribens moriatur re adhuc integra. Membrum 1. colligitur ex *c. 20. & 30. de offic. deleg.* Membrum 2. ex *c. 9. eod. in 6, c. 36. de Prab. in 6. & c. 16. de R. J. in 6.* ibi: *decet concessum à Principe beneficium esse mansurum.* Excipe, nisi Princeps aliud insinuet, v. g. per hanc aut similem clausulam: *quamdiu voluero: usque ad beneplacitum meum & c. c. 5. h. t. in 6.* Sed contra hoc *Objic.* ergo etiam exspirabit Rescriptum gratiæ cum Papa concedente, si is adjecit has clausulas: *quamdiu Papa voluerit: usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ.* Vel 2. Si adjecit has clausulas: *donec revocavero: quamdiu aliter non disposuero: sed hæc sunt falsa.* per *c. 5. cit. & ibi: gl. R.* Negando omnes has sequelas; quia Sedes Apostolica nunquam moritur, nec Papa in genere. In duobus ultimis exemplis concedens alligat cessationem gratiæ ad expressam revocationem positivam, & actum voluntatis in contrarium: qualis actus aut positiva revocatio per mortem concedentis non ponitur: sicut tamen, si gratiam restrinxit *ad suum beneplacitum, vel quamdiu voluerit,* cum ipso extinguitur beneplacitum ejus, & voluntas semel posita.

TITULUS IV.

De Consuetudine.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. *Quid, & quotuplex sit Consuetudo.*

4. 5.